

М. О. Поленніков,
аспірант, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

М. Poliennikov,
postgraduate Klyaschnoho pryvatnoho universytetu, Zaporizhzhia

APPROACH TO THE FORMATION OF A STATE STRATEGY FOR SOCIO-ORIENTED ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Зазначено, що основною стратегічною метою соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки є динамічне підвищення рівня добробуту, збагачення культури, моральності народу на основі інтелектуально-інноваційного розвитку економічної, соціальної і духовної сфер, збереження навколишнього середовища для нинішніх і майбутніх поколінь.

Визначено, що основними факторами розвитку повинні стати: людський, науково-виробничий і інноваційний потенціали, природні ресурси і вигідне географічне положення країни, а головними пріоритетами: "високий інтелект — інновації — добробут". Найважливішими завданнями забезпечення соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки є перехід на інноваційний шлях розвитку, реалізація загальносистемних перетворень економіки і суспільства, побудова високоефективної соціально орієнтованої ринкової економіки, зниження негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище і поліпшення її якісного стану.

Запропоновано визначити пріоритетними напрямками в цей період повинні стати: розвиток людського потенціалу на основі якісного вдосконалення систем освіти, охорони здоров'я, житлового будівництва та інших галузей сфери послуг; інноваційний розвиток національної економіки; нарощування експортного потенціалу на основі підвищення рівня конкурентоспроможності, розвитку наукоємних високотехнологічних ресурсо- та енергозберігаючих екологічно чистих галузей і виробництв; розвиток агропромислового комплексу та соціальне відродження села. Необхідно зберегти соціальну спрямованість бюджету, що гарантує захист населення в області зайнятості, освіти, охорони здоров'я, культури, пенсійного забезпечення, надання адресної підтримки малозабезпечених верств населення. Грошово-кредитна політика повинна бути підпорядкована досягненню загальних стратегічних цілей соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

It is noted that the main strategic goal of the socially — oriented economic development of the national economy is the dynamic increase of the level of welfare, enrichment of culture, morality of the people on the basis of intellectual and innovative development of the economic, social and spiritual spheres, preservation of the environment for present and future generations.

It is determined that the main factors of development should be: human, scientific and production and innovation potential, natural resources and favorable geographic position of the country, and the main priorities are "high intelligence — innovation — welfare". The most important tasks of providing socially — oriented economic development of the national economy are the transition to an

innovative way of development, the implementation of system — wide transformations of the economy and society, the construction of a highly effective socially oriented market economy, reducing the negative impact of production activities on the environment and improving its quality status.

It is proposed to determine the priority directions in this period should be: development of human potential on the basis of qualitative improvement of education, health care, housing construction and other sectors of the service sector; innovative development of the national economy; increase of export potential on the basis of increase of competitiveness, development of knowledge intensive high — tech resources and energy — saving ecologically clean industries and productions; the development of the agro-industrial complex and the social rebirth of the village. It is necessary to maintain the social orientation of the budget, which guarantees the protection of the population in the field of employment, education, health, culture, pensions, providing targeted support to the poor. Monetary policy should be subordinated to the achievement of the general strategic goals of the socially oriented economic development of the national economy.

Ключові слова: державна стратегія, соціально-орієнтований економічний розвиток, національна економіка, інтелектуально-інноваційний розвиток, науково-виробничий та інноваційний потенціали, інноваційний шлях розвитку, соціальна спрямованість бюджету.

Key words: state strategy, socially oriented economic development, national economy, intellectual and innovative development, scientific and production and innovation potential, innovative way of development, social orientation of the budget.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ І ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стратегічною метою соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки є динамічне підвищення рівня добробуту, збагачення культури, моральності народу на основі інтелектуально-інноваційного розвитку економічної, соціальної і духовної сфер, збереження навколишнього середовища для нинішніх і майбутніх поколінь. Основними факторами розвитку повинні стати: людський, науково-виробничий і інноваційний потенціали, природні ресурси і вигідне географічне положення країни, а головними пріоритетами: "високий інтелект — інновації — добробут". Найважливішими завданнями забезпечення соціально — орієнтованого економічного розвитку національної економіки є перехід на інноваційний шлях розвитку, реалізація загальносистемних перетворень економіки і суспільства, побудова високоефективної соціально орієнтованої ринкової економіки, зниження негативного впливу виробничої діяльності на навколишнє середовище і поліпшення її якісного стану.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ, У ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Дослідженням соціально-орієнтованого управління підприємствами, а також соціальної відповідальності підприємств присвячено чимало наукових праць як видатних зарубіжних вчених, так і вітчизняних науковців, зокрема І. Булеєва, О. Винникова, Ю. Орла, М. Семикіної, Є. Сільвестрова, А. Скіпальського, Н. Коваленко, М. Кошелевої, А. Стельмаха та інші.

Також у наукових статтях М.С. Кошелева, А.А. Стельмах визначено заходи, які б поширювали принципи соціальної відповідальності бізнесу в українському суспільстві та стимулювали комерційні організації до вирішення соціальних проблем. Однак, станом на сьогодні, не існує системи визначення підходів до формування державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження принципів та факторів впливу на формування державної стратегії соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Основоположні принципи переходу до соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки:

- людина — мета прогресу, рівень людського розвитку — міра зрілості суспільства і держави;
- підвищення рівня добробуту нації, подолання бідності, зміна структури споживання;
- пріоритетний розвиток систем охорони здоров'я, освіти, науки, культури — найважливіших сфер духовного життя суспільства, чинників довгострокового зростання продуктивної, творчої активності народу, еволюції народного господарства;
- поліпшення демографічної ситуації, сприяння сталому розвитку поселень;
- перехід на природоохоронний, ресурсозберігаючий, інноваційний тип розвитку економіки;
- раціональне природокористування, що передбачає не марнотратне витрачання відновлюваних і максимально можливе зменшення споживання невідновних ресурсів, розширення використання вторинних ресурсів, безпечну утилізацію відходів;
- розвиток міжнародного співробітництва та соціального партнерства; підвищення с координованості та ефективності діяльності держави, приватного бізнесу та громадянського суспільства.

Перехід до соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки включає такі етапи соціально-економічного розвитку. Основною метою першого етапу (до 2020 р.) є подальше підвищення якості та рівня життя населення на основі розвитку і ефективного використання людського потенціалу, техніко-технологічного переозброєння та вдосконалення структури еко-

номіки, зростання її конкурентоспроможності [1]. На цьому етапі має бути завершено створення необхідної законодавчої та правової бази сталого розвитку, закладені основи для формування нової моделі економіки, що забезпечує ефективне відтворення благ і послуг, що володіє потенціалом довгострокового динамічного зростання і дозволяє вирішувати завдання підвищення добробуту народу, модернізації виробничого апарату, забезпечення безпеки країни, що потребують посилення економічної функції держави в побудові основ ринкової економіки. Пріоритетними напрямками в цей період повинні стати: розвиток людського потенціалу на основі якісного вдосконалення систем освіти, охорони здоров'я, житлового будівництва та інших галузей сфери послуг; інноваційний розвиток національної економіки; нарощування експортного потенціалу на основі підвищення рівня конкурентоспроможності, розвитку наукоємних високотехнологічних ресурсів та енергозберігаючих екологічно чистих галузей і виробництв; розвиток агропромислового комплексу та соціальне відродження села.

На другому етапі (2020—2030 рр.) передбачається забезпечити економічний розвиток за рахунок створення зрілих інститутів ринкової економіки, активізації структурних перетворень, розширення приватного бізнесу, широкого впровадження досягнень науки і техніки, створення екологічно чистих виробництв, прискорення інтеграційних процесів з країнами ближнього і далекого зарубіжжя, збалансованого розвитку територій і населених пунктів. Удосконалення соціальних процесів має базуватися на принципах зрілої демократії та громадянського суспільства.

Найважливішим фактором розвитку людського потенціалу та забезпечення соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки є ефективна соціальна політика держави, покликана створити необхідні умови, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини [2, с. 13]. Соціальна стабільність суспільства буде гарантуватися проведенням ефективної соціальної політики держави, критеріями якої є:

- реалізація пріоритетів соціальної політики як одного з найважливіших умов розвитку суспільства;
- гарантії прав на свободу людини і на вільну реалізацію трудового та інтелектуального потенціалу, з тим щоб працездатний громадянин зміг забезпечити собі і своїй родині матеріальне благополуччя;
- диференціація соціальної політики по відношенню до різних верств населення; взаємна солідарна відповідальність усіх суб'єктів (держави, підприємці, профспілки, населення) за результати соціального розвитку;
- права і гарантії, орієнтовані на духовне, культурне, моральне розвиток громадян;
- дбайливе ставлення до історичної спадщини предків і на спадкоємність поколінь, збереження самобутності національних традицій. Головними цілями соціальної політики в довгостроковій перспективі є забезпечення сталого зростання рівня і якості життя населення та створення умов для розвитку людського потенціалу. При цьому держава повинна надати кожному працездатному людині умови, що дозволяють йому власною працею і підприємництвом забезпечити свій добробут і добробут своєї родини і повністю виконати соціальні зобов'язання перед інвалідами, багатодітними сім'ями, непрацездатними та малозабезпеченими верствами населення та ін. [3, с. 69].

Для реалізації головної мети основними напрямками соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки повинні стати:

— створення умов і можливостей всім працездатним громадянам заробляти кошти для задоволення своїх потреб;

— забезпечення раціональної зайнятості населення на основі збереження робочих місць на діючих життєво важливих і перспективних підприємств, створення нових робочих місць, в тому числі в приватному секторі економіки, організації систем підготовки і перепідготовки кадрів;

— забезпечення зростання реальних грошових доходів населення; послідовне підвищення рівня оплати праці як основного джерела грошових доходів населення і найважливішого стимулу трудової активності працівників найманої праці;

— підвищення рівня пенсійного забезпечення;

— зниження рівня малозабезпеченості населення;

— підвищення соціального захисту нужденних на основі посилення адресності надання допомоги, раціоналізації системи пільг, поліпшення соціального обслуговування та ін. [4, с. 281].

У найближчий період (до 2020 року) найважливішими завданнями є підвищення реальних грошових доходів і зниження рівня малозабезпеченості населення, створення умов та надання громадянам рівних можливостей для досягнення матеріального і соціального благополуччя. На другому етапі (2020—2030 рр.) Необхідно забезпечити наближення за рівнем і якістю життя населення до економічно розвинених країн на основі формування соціально-орієнтованого економічного розвитку типу національної економіки.

Стратегія держави щодо реалізації цілей соціальної політики в довгостроковій перспективі повинна бути спрямована на послідовне підвищення грошових доходів населення як найважливішого показника рівня життя населення. Пріоритетними напрямками політики в області оплати праці повинні стати: кардинальне підвищення рівня заробітної плати працівників як основного джерела формування грошових доходів населення і важливого стимулу трудової активності, підвищення продуктивності праці та ефективності господарювання в усіх ланках економіки, зростання інвестиційного потенціалу населення; зниження податкового навантаження на фонд заробітної плати суб'єктів господарювання всіх форм власності, що буде сприяти створенню нових робочих місць, легалізації тіньових доходів населення.

Боротьба з бідністю є найважливішим пріоритетом соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки. Для сталого розвитку першорядне значення має максимальне скорочення в країні рівня малозабезпеченості. Реалізація цього завдання буде відбуватися на основі економічного зростання, підвищення рівня життя, перш за все працюючої частини населення. Зі збільшенням мінімальної заробітної плати, зростанням середньої заробітної плати і середньодушових грошових доходів передбачається, що частка населення з доходами нижче бюджету прожиткового мінімуму повинна скоротитися до 2020 р. вдвічі, що відповідає меті Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року прийнятою Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй [5, с. 412].

Пенсійне забезпечення — найважливіший напрям соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки. На нинішньому етапі розвитку національна пенсійна система зіткнулася з низкою внутрішніх і зовнішніх проблем. Дефіцит коштів і проблеми економіки ускладнюють можливість підтримання достатнього

рівня пенсійного забезпечення і належної диференціації пенсій відповідно до трудового внеску. Становище ускладнюється недоліками внутрішньої структури пенсійної системи. Таким чином, склалася система не може сприяти соціальній стабільності і потребує реформування. Основна його мета — підвищення рівня життя пенсіонерів через створення стабільної, фінансово стійкою пенсійної системи, що задовольняє принципам соціальної справедливості, здатної протистояти майбутнім демографічним змін. Стратегічним завданням реформування пенсійної системи є створення багаторівневої пенсійної системи, яка поєднувала в собі як розподільні, так і накопичувальні механізми. На етапі до 2020 р. передбачається: проведення організаційно-структурних перетворень в системі пенсійного забезпечення, прийняття пакету законодавчих актів, що регулюють відносини в рамках кожної складової пенсійної системи; розвиток державного пенсійного страхування як основної складової пенсійної системи. На етапі 2020—2030 рр. на основі зростання грошових доходів, в тому числі заробітної плати, за сприятливого розвитку фінансових ринків і ринків інвестицій необхідно забезпечити розвиток додаткового пенсійного страхування. Рішення поставлених перед пенсійною системою завдань, розвиток реального сектора економіки і підвищення ефективності державного управління підвищать рівень матеріального добробуту непрацездатних громадян.

Основними завданнями в галузі соціального захисту населення є забезпечення державної підтримки нужденних груп населення, підвищення рівня державних мінімальних соціальних гарантій, оптимізація програм надання допомоги. Сформована до теперішнього часу система соціального захисту населення представлена різноманітними соціальними програмами, які недостатньо скоординовані. У прогнозованому періоді подальший розвиток повинна отримати адресну допомогу як невід'ємна частина державної системи соціального захисту.

В якості найважливіших заходів та механізмів, що забезпечують перехід до соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки передбачається:

- поглиблення ринкових та інших інституціональних перетворень в економіці; розширення підприємницької діяльності;
- вдосконалення інвестиційно-структурної політики;
- активізація зовнішньоекономічної політики та міжнародного співробітництва;
- розвиток нових організаційних форм співробітництва.

Стратегічною метою інституційних перетворень є створення системи інститутів, необхідних для становлення і розвитку ринкової економіки, що дозволяє вирішувати завдання підвищення рівня життя людей, модернізації виробництва, збереження як відтворювального потенціалу природного комплексу країни, так і його цілісності і безпеки [6, с. 106].

Важливим фактором соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки виступає підприємництво, оскільки воно активізує творчість і підприємливість, створює нові робочі місця, дозволяє само реалізуватися людині, формує середній клас — основу соціальної стабільності.

Оптимізація ресурсоспоживання та ресурсозбереження вимагає проведення відповідних наукових досліджень і розробок, які доцільно сконцентрувати в вели-

ких блоках, що включають найважливіші довгострокові програми міжгалузевого характеру: зниження ресурсомісткості та імпорту ємності промислового виробництва; підвищення конкурентоспроможності промислової продукції експортної спрямованості: мікроелектроніка, оптика, вакуумна техніка; засоби інформації та зв'язку, вимірювальні прилади; мікро- і нанотехнології; транспортна техніка; нові технології і засоби переробки матеріали (композиційні, інтелектуальні), речовини малотоннажної хімії; технічні засоби оборони; підвищення ефективності та обсягів виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції; науково-технічне забезпечення розвитку місцевої сировинної бази, охорони здоров'я і навколишнього середовища.

Проведення модернізації та реструктуризації виробництва передбачається в два етапи: на першому етапі (до 2020 року) буде здійснюватися активна реконструкція виробничого потенціалу, подолання таких негативів, які накопичилися у виробництві значні обсяги морально і фізично зношеного основного капіталу, брак власних оборотних коштів підприємств, низька інвестиційна та інноваційна активність. На другому етапі (2020—2030 рр.) Модернізація і реструктуризація передбачає перехід до ефективного функціонування реального сектора економіки країни в умовах його екологізації.

Стратегічна мета інвестиційно-структурної політики полягає як в залученні інвестицій і спрямування їх на реалізацію пріоритетів соціально-економічного розвитку та вирішення екологічних проблем в країні, так і в формі експорту капіталу на основі використання конкурентних переваг інших країн, шляхом створення концесій, ТНК, ФПГ та інших кластерних і корпоративних структур [7, с. 64]. На першому етапі (2015—2020 рр.) інвестиційна політика здійснюється на основі національної програми залучення інвестицій в економіку і відповідно до спеціальних державних програм, проектами залучення іноземних інвестицій для розвитку малого і середнього підприємництва, а також з урахуванням програм, що реалізуються в інвестиційній сфері міжнародними фондами та організаціями. Для залучення інвестицій в економіку потрібно подальша лібералізація зовнішньоекономічної діяльності та створення механізмів страхування інвестицій від економічних і політичних ризиків.

Першочерговими завданнями соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки повинні стати:

- створення рівних і передбачуваних умов економічної діяльності;
- підвищення інноваційної активності і стимулювання випереджаючого розвитку високотехнологічних секторів економіки;
- сприяння процесам інтеграції і конкуренції на ринках, забезпечення рівного доступу до інфраструктури; сприяння розвитку малого та середнього підприємництва;
- посилення антимонопольного контролю в процесі реструктуризації природних монополій.

ВИСНОВКИ

Необхідно зберегти соціальну спрямованість бюджету, що гарантує захист населення в області зайнятості, освіти, охорони здоров'я, культури, пенсійного забезпечення, надання адресної підтримки малозабезпечених верств населення. Грошово-кредитна політика повинна бути підпорядкована досягненню загальних стратегічних

цілей соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки.

Здійснити перехід до соціально-орієнтованого економічного розвитку національної економіки може лише ефективна держава в тісній взаємодії з приватним бізнесом і розвиненим громадянським суспільством, які здатні формувати сучасні важелі впливу на економіку, політику, соціально-культурну сферу та здійснювати глибокі системні перетворення. З цієї метою передбачаються заходи, спрямовані на:

— посилення ролі держави як основної ланки політичної системи, координатора напрямків діяльності державних і громадських організацій (неурядових організацій, які працюють і профспілок, ділових і наукових кіл, жінок, дітей і молоді);

— забезпечення прав і свобод особистості як основної політичної сили регулювання суспільних процесів шляхом подальшого розвитку демократії та формування громадянського суспільства;

— дієве регулювання процесів трансформації економіки у взаємозв'язку з вирішенням соціальних та екологічних проблем, надання господарюючим суб'єктам високого ступеня самостійності у виборі та реалізації напрямків, форм і методів їх діяльності, що відповідає інтересам сталого розвитку країни;

— регулювання найбільш важливих відносин у соціальній сфері, надання сприяння розвитку духовної культури з метою повного задоволення соціально-культурних потреб і інтересів людини і суспільства.

Реалізація соціально — орієнтованого економічного розвитку національної економіки дозволить підвищити рівень соціально-економічного розвитку та національну безпеку країни (демографічну, екологічну, економічну). Зокрема для поліпшення демографічної ситуації необхідно передбачити заходи, спрямовані на вдосконалення системи допомоги на дітей; розвиток довгострокового кредитування житлового будівництва молодих сімей; поліпшення якості медичної допомоги, розвиток профілактики, діагностики та лікування соціально значущих захворювань; розробку і реалізацію регіональних програм зміцнення репродуктивного здоров'я і планування сім'ї; посилення просвітницької та освітньої діяльності по формуванню здорового способу життя. Ці заходи дозволять певною мірою пом'якшити демографічні процеси.

Література:

1. Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 [Електронний ресурс]: розпорядження від 17 лип. 2013 р. № 603-р із змінами і доповненнями // Ліга Закон: [головний правовий портал України] / Інформаційно-аналітичний центр "Ліга". — Електрон. текст. дані. — [Київ], 1991—2016. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR130603.html

2. Ярмолевич М. Ф. Формирование нового облика экономики на основе перехода к инновационно-ориентированной инвестиционной политике / М. Ф. Ярмолевич // Научный доклад на постоянно действующем методологическом семинаре "Мировая экономика"; Ин-т экономики Беларусь. — Минск: Право и экономика, 2008. — 38 с.

3. Вишневикий А.С. Социальная ориентация производства: роль в процессе социализации экономики Украины и направления структурных изменений / А.С. Вишневикий // Экономика промисловості. — 2014. — № 2 (66). — С. 68—77.

4. Никитенко П.Г. Методология динамического прогнозирования социально-экономического развития государства с учетом последствий мирового финансово-экономического кризиса / П.Г. Никитенко, Г.Т. Кулаков, О.В. Бондар // Проблемы инновационного развития и креативная экономическая мысль на рубеже веков: А.К. Шторх, С.Ю. Вите, А.А. Богданов: материалы Междунар. науч.-практ. конф., (Минск, 25—26 марта 2010 г.). — Минск: [б. в.], 2010. — С. 279—285.

5. Лабскер Л.Г. Теория критериев оптимальности и экономические решения: монография / Л.Г. Лабскер. — 2-е изд. — Москва: КноРус, 2014. — 742 с.

6. Бондар-Підгурська О.В. Науково-методичний підхід до прогнозування та оцінки ефективності системи управління сталим інноваційним соціально орієнтованим розвитком економіки на основі модернізованого індексу людського розвитку / О.В. Бондар-Підгурська // Проблеми економіки. — 2015. — № 4 — С. 99—107.

7. Бондарь-Подгурская О.В. Средний класс как необходимое условие устойчивого инновационного социально ориентированного развития экономики / О.В. Бондарь-Подгурская // Бизнес Информ. — 2015. — № 7. — С. 61—66.

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "Concept of State Target Economic Program development of the industry in 2020", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR130603.html (Accessed 20 March 2016).

2. Jarmolovich, M. F. (2008), Formirovanie novogo oblika jekonomiki na osnove perehoda k innovacionno-orientirovannoj investicionnoj politike [Formation of a new image of the economy on the basis of transition to innovation-oriented investment policy], *Pravo i jekonomika*, Minsk, Belarus.

3. Vyshnevskyy, A. S. (2014), "The social orientation of the production: the role of Ukraine in the process of socialization of the economy and the direction of structural changes", *Industrial economics*, vol. 2 (66), pp. 68—77.

4. Nikitenko, P. G. Kulakov, G. T. and Bondar, O. V. (2010), "Methodology dynamic forecasting of socio-economic development of the country in the aftermath of the global financial and economic crisis", *Problemy innovacionnogo razvitiya i kreativnaya ekonomicheskaya mysl na rubezhe vekov* Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferenciya [Problems of innovative development and creative economic thought at the turn age Proceedings of the international scientific-practical conference], Minsk, Belarussia, 25—26 March, pp. 279—285.

5. Labsker, L.G. (2014), *Teorija kriteriev optimal'nosti i jekonomicheskie reshenija* [Theory of optimality criteria and economic decisions], KnoRus, Moscow, Russia.

6. Bondar-Pidhurska, O.V. (2015), "Methodical approach to forecasting and evaluation system of sustainable innovative socially oriented economic development through modernized human development index", *Problems of Economics*, vol. 4, pp. 99—107.

7. Bondar-Podgurskaya, O.V. (2015), "Middle class as a prerequisite for sustainable innovative socially-oriented economic development", *Business-Inform*, vol. 7, pp. 61—66.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2018 р.